

ویژگی های استاد خوب از دیدگاه دانشجویان و اساتید پرستاری: یک مطالعه کیفی

سیدحمید شریف نیا^۱، عباس عبادی^{۱*}، میترا حکمت افشار^۲

تاریخ وصول: ۹۱/۹/۲۰ تاریخ پذیرش: ۹۱/۱۱/۲۵

چکیده

زمینه و هدف: معلم یکی از عوامل کلیدی برای ایجاد موفقیت مطلوب در تحقق اهداف آموزشی می باشد و خصوصیات وی موجب تسهیل فرآیند آموزش می گردد. این مطالعه با هدف تبیین مشخصات استاد خوب از دیدگاه اساتید و دانشجویان دانشکده پرستاری مامایی آمل انجام شد.

روش بررسی: پژوهش حاضر از نوع کیفی است که در آن بیست و دو نفر از اساتید و دانشجویان دانشکده پرستاری مامایی آمل با مصاحبه نیمه ساختار یافته مورد مصاحبه قرار گرفتند. داده ها با روش تحلیل محتوی کیفی قراردادی به طور همزمان تحلیل شد. **یافته ها:** درون مایه های پدیدار شده در این مطالعه شامل "دانش پژوهی" و "شخصیت فردی" بود. زیر طبقات "دانش پژوهی" شامل "تسلط علمی، قدرت انتقال، علاقمندی به تدریس، سنجش و ارزیابی و روش تدریس" و زیر طبقات "شخصیت فردی" شامل "خصوصیات فردی، اعتماد به نفس و وضعیت ظاهری" بود.

بحث و نتیجه گیری: با توجه به نتایج مشخص شد که توان علمی و تسلط استاد در درس مورد نظر و هم چنین خصوصیات شخصیتی اساتید از مهمترین ملاک های استاد خوب، توسط اعضای هیأت علمی و دانشجویان بود.

واژگان کلیدی: پرستاری، دانشجو، استاد.

مقدمه

محققان زیادی در سراسر دنیا به آن پیردازند(۸). آموزش اساتید مهمترین عامل برای ایجاد موفقیت در اجرای طرح های آموزشی است(۹). دانشجویان براساس مشاهده مداوم و آسان شدن مطالب سخت توسط استاد در شرایط مناسب، به یادگیری عمیق دست می یابند(۱۰).

با همه این تفاسیر، امروزه این باور غلط وجود دارد که هر فرد عالمی، معلم تصور می شود؛ در حالی که چنین ادعایی همیشه صادق نیست و بسیاری از افراد متخصص و خبره نمی توانند در هنر تدریس موفقیت چندانی کسب کنند(۱۱). پس ارزشیابی جهت تعیین میزان موفقیت اساتید در رسیدن به اهداف آموزشی می باشد و از طرف دیگر آموزش در رشته های علوم پزشکی به دلیل مسؤولیت دانش آموختگان در برابر جان انسان ها از اهمیت و حساسیت ویژه ای برخوردار است(۱۲)؛ لذا یک استاد خوب باید دارای ویژگی های متعددی باشد تا قادر به افزایش اعتبار و شهرت یک موسسه آموزشی گردد در صورتی که داشتن همه ویژگی ها برای یک استاد امکان پذیر نیست(۷)؛ بنابراین، بهتر است که معیارها توسط خود استاد تعیین و جمع آوری گردد تا بتواند به نقاط قوت و ضعف خویش پی ببرد(۱۱). مظلومی بیان می کند که مهمترین شاخص های استاد مطلوب از نظر دانشجویان عبارت است از: احترام به دانشجو، تسلط به موضوع درسی، داشتن طرح درس، داشتن اعتقادات مذهبی و رعایت عدالت(۱۳). اما قربانی و همکاران ویژگی یک استاد

دانشگاه یکی از مهم ترین و سازنده ترین نهاد های اجتماعی است که باید به اعتلای خلاقیت ها در هر جامعه کمک کند(۱) و همچنین آموزش، کلید شکوفا کردن همه توانایی های سرشتی می باشد که در درون هستی هر فرد نهفته است(۲). از ارکان اساسی آموزش در هر دانشگاه استاد، دانشجو و محیط آموزشی می باشند بدیهی است که اختلال در هر یک از این سه رکن، سبب افت کیفیت آموزش خواهد شد(۳، ۴). کوشش های بسیاری در دو دهه اخیر برای ارتقای کیفیت آموزش عالی و دستیابی به هدف های نظام های دانشگاهی در بسیاری از کشورها به عمل آمده(۵). از آنجایی که استاد با روح و روان و احساسات فراگیران سر و کار دارد(۶). در صورتی که به درستی عمل نکند و تعامل مناسب بین سه وظیفه دانشگاه آموزش، پژوهش و عرصه خدمات تخصصی و فقدان نظام ارزشیابی از دیدگاه مدرسین و دانشجویان بر نقش معمار علم به شدت می تواند تاثیر گذار باشد و زبان های جبران ناپذیری بر جای بگذارد(۷). در واقع عملکرد و ویژگی های استاد است که زمینه دست یابی به اهداف آموزشی را فراهم می سازد و موجب شده تا

۱. گروه پرستاری، دانشکده پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی بقیه ا... (عج)، تهران، ایران
*نویسنده مسؤول (Email: ebadi1347@yahoo.com)
۲. گروه پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران

ادامه یافت. به طوری که از مصاحبه بیستم اطلاعات جدیدتری نسبت به داده های موجود به دست نیامد. برای انجام مصاحبه ابتدا هدف پژوهش به مشارکت کننده توضیح داده شد و پژوهشگر با ارائه یک سوال کلی روند مصاحبه را هدایت می نمود و از مشارکت کنندگان می خواست تا ضمن توصیف یک استاد نمونه به توصیف تجربیات و ادراکات خود در رابطه با استاد نمونه بپردازند. پس از ارائه پاسخ ها از سوی مشارکت کنندگان، مصاحبه کننده با ارائه سوالات اکتشافی^۳ و عمق دهنده مثل منظورتان از این مطلب چیست؟ چه احساسی در این رابطه داشتید؟ چرا رفتار این استاد مطلوب و مورد نظر شما بود؟ چه انتظاری از استاد خودتان در این رابطه داشتید؟ یا چرا این رفتار یا برنامه را در آموزش دانشجویان اجرا می کنید؟ مصاحبه را ادامه داده و هدایت می کرد. متن مصاحبه ضبط شده و در همان روز کلمه به کلمه روی کاغذ پیاده و تایپ گردید و به عنوان داده اصلی تحقیق، مورد استفاده قرار گرفت. جمع آوری و تحلیل داده ها به صورت همزمان و مستمر و با روش تحلیل محتوای قرار دادی انجام گرفت (۲۰، ۲۱).

آنگاه که مصاحبه های تایپ شده، مرور و کدگذاری گشته و سپس مصاحبه بعدی انجام پذیرفت. کدهای استخراج شده که در حقیقت معنای عبارات مهم حاصل از گفته های مشارکت کنندگان و منبعث از تجربیات آنان بود، براساس تشابه و تناسب موضوع در یک دسته یا طبقه قرار داده شدند. و با مقایسه طبقات و زیر طبقات درون مایه ها و مقوله های انتزاعی تر استخراج گردید (۲۱). برای تایید صحت داده ها و کدهای استخراج شده، کدگذاری اولیه هر مصاحبه به مصاحبه شونده برگردانده شد و در صورت تایید، معتبر شناخته شده یا اصلاح می گردید. به منظور افزایش اعتبار کدها، متن تمام مصاحبه ها و لیست طبقات توسط همکار پژوهشگر مورد باز بینی قرار گرفت. در نهایت طی یک جلسه گروهی، طبقات استخراج شده در اختیار ۵ نفر از اعضای هیأت علمی قرار داده شد و با توجه به نظرات و تفاسیر آنان مورد تأیید قرار گرفت. البته انتخاب نمونه ها با حداکثر واریانس دانشجویان ترم های مختل فومر بیان بخش ها و گروههای متفاوت سبب شد تا اعتبار داده افزایش یابد.

ملاحظات اخلاقی در این پژوهش رعایت گردید و مشارکت کنندگان به صورت داوطلبانه و با رضایت آگاهانه (یعنی با آگاهی از هدف مطالعه) در مطالعه شرکت نمودند و به آنان اطمینان داده شد که تجارب و داده های آنان محرمانه خواهد بود.

خوب را در قالب چهار حیطه شخصیت فردی، پژوهشی، روش تدریس و حیطه توانایی در برقراری ارتباط بررسی کرده اند (۱۱). تغییراتی که در کوریکولوم رشته علوم پزشکی ایجاد شده، ضرورت توسعه استانداردهای آموزش مطلوب را در سطح گسترده و بین المللی می طلبد (۱۴، ۱۵). از طرفی دیگر، ویتکامب^۱ بیان می کند اگرچه معیار اصلی ارتقای اعضای هیأت علمی در دانشکده ها پژوهش است اما این معیار عامل خطری برای حیطه آموزش می شود (۱۶) و پیشی گرفتن امر پژوهش بر آموزش خطری جدی برای سیستم های آموزشی محسوب می شود (۱۷)، هم چنین نقص و کمبود مربی بالینی کارآمد در کارآموزی به عنوان یکی دیگر از چالش ها آموزش پزشکی است (۱۰).

ساتکین^۲ و همکاران پس از مرور ۶۸ مطالعه پیرامون ویژگی های استاد نمونه بین سال های ۱۹۰۴ الی ۲۰۰۶ گزارش کردند که ۶۱ مطالعه از کشور آمریکا و کاناداست (۱۷) در صورتی که هیچ مطالعه ای از کشورهای آسیایی طی این سال ها انجام نشده است (۱۸). حال باتوجه به اینکه مطالعات کمی ویژگی های متفاوتی را برای یک استاد خوب ارائه داده است، تلاش برای یافتن ویژگی های مشترک ادامه دارد و باید برای تعیین شایستگی اساتید، حیطه های مختلفی را با توجه به نقش هایی که دارند، جستجو کرد (۱۹)؛ لذا این مطالعه به منظور تبیین تجارب اعضای هیأت علمی و دانشجویان دانشکده پرستاری و مامایی امل و کشف ویژگی های استاد نمونه در سال ۱۳۹۱ انجام شد.

روش بررسی

با توجه به هدف این مطالعه که روشن کردن ویژگی استاد نمونه از دیدگاه مربیان و دانشجویان پرستاری بوده است، از روش تحقیق کیفی با رویکرد تحلیل محتوای قرار دادی استفاده شد. شرکت کنندگان در این مطالعه ۱۲ دانشجوی کارشناسی پرستاری و ۱۰ مربی بالینی (عضو هیأت علمی و غیر هیأت علمی) بودند که پس از اخذ رضایت آگاهانه از آنان، به صورت هدفمند وارد مطالعه شدند. به طوری که دانشجویان حداقل دو سال تحصیلی را سپری کرده و مربیان حداقل دو سال سابقه آموزش و دارای مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد (۷ نفر) و کارشناسی (۳ نفر) بودند. برای جمع آوری و تولید داده ها، مشارکت کنندگان مورد مصاحبه به روش گفتگوی دو طرفه به صورت نیمه ساختارمند قرار گرفتند. مدت مصاحبه با مربیان حدود ۴۵ دقیقه و دانشجویان در حدود ۳۰ دقیقه بوده است. مصاحبه ها از دانشجویان شروع گردید و تا زمان اشباع داده ها

یافته‌ها

اکثر شرکت کنندگان مونث بودند و مریمان بیش از ۱۰ سال سابقه هیات علمی و تدریس در دانشگاه داشتند و میانگین سنی آنها 39.22 ± 7.33 سال بود.

به دنبال آنالیز داده‌های به دست آمده از مصاحبه با مشارکت کنندگان و یادداشتها در عرصه، ۹۲ کد اولیه استخراج گردید و پس از ادغام و هم پوشانی کدها، ۴۰ کد حاصل گردید. طبقه بندی و تحلیل این کدها منجر به شکل گیری دو درون مایه به عنوان عناصر اصلی، برای استاد نمونه شد. این درون مایه‌ها عبارتند از: "دانش پژوهی" و "شخصیت فردی". این دو درون مایه، اجزای اصلی مفهوم استاد نمونه را تشکیل دادند. بر اساس درک و تجارب دانشجویان و مریمان شرکت کننده در این مطالعه، "استاد نمونه" استادی است که عناصر "دانش پژوهی" و "شخصیت فردی" را توأم و در تعامل با هم، در عرصه آموزشی دارا بوده و به کار ببرد.

تم دانش پژوهی یکی از توصیفات مشترک استخراج شده در میان تمام دانشجویان و مریمان بود. تمام شرکت کنندگان در این مطالعه تسلط استاد در درس مورد تدریس را به عنوان یکی از خصوصیت های استاد نمونه بیان کردند. آنها تسلط علمی و انتقال دانش به دانشجویان را مبنای فلسفی و ماهیت دانشگاه می دانستند.

دانش پژوهی

کدهای مربوط به این درون مایه به توانایی مربی در ارائه سطح علمی و علم افزایی دلالت دارد. همه دانشجویان و مریمان، استادی با سطح پایین علمی را منبع اصلی بی انگیزشی و توسعه علمی محیط آموزشی می دانستند. کدهای مربوط به این درون مایه شامل تسلط علمی و قدرت انتقال، علاقمندی به تدریس، سنجش و ارزیابی و روش تدریس است.

یکی از مریمان می گوید:

"استاد نمونه، معلمی است که معیارهای کمی و کیفی معلمی را در بین اساتید هم رده اش داشته باشد؛ مثلاً از سطح علمی مناسبی برخوردار باشد، توانایی کار بالینی معیارهای مهم برای یک استاد نمونه است و باید توانایی بیان مفاهیم مهم را چه در محیط آموزش تئوری چه بالینی داشته باشد" مربی ۳ "ببینید وقتی جهان به دهکده ای کوچک تبدیل شده است و دسترسی به آن از طریق شبکه های تحت وب به سادگی امکان پذیر است، در صورتی که استاد از نظر علمی به روز نباشد و نیاز علمی دانشجویان را برآورده نکند، دانشجوی به سادگی نیازهای آموزشی اش را می تواند از همین طریق به دست بیاورد" مربی ۵

"اگر استادی دائم مطالب گذشته اش را تکرار کند و به جزوات تکراری و خسته کننده گذشته اش تکیه کند و نیازهای

دانشجویان را نتواند برآورده کند؛ کم کم جایگاه علمی اش را بین دانشجویان از دست می دهد" دانشجوی ۱
دانشجویان همگی معتقد بودند بی انگیزگی استاد مهمترین علت بی انگیزگی دانشجویان و عدم تمایل به تلاش بیشتر برای ارتقای تحصیلی آنهاست.

"استادی که تمایلی به افزایش سطح علمی خودش ندارد و افزایش سطح علمی برایش یک کار بیهوده است، دانشجویان هم مثل اون می شن. ما که تجربه و علم کافی برای اهمیت ادامه تحصیل نداریم. وقتی می بینیم استادمون میاد کلاس همون مطالبیو می گه که هر ترم از روی پاورپوینت های تکراریش گفته؛ در دانشجو انگیزه ای ایجاد نمی شه" دانشجوی ۳
"استاد مثل یک ژنراتور است. با هر سرعتی که بچرخد، به همان اندازه تولید انرژی و توان در دانشجو می کند. دانشجویان اساتید خود را مورد بررسی قرار می دهند و در ضمیر ناخودآگاه آنها را الگوی رفتاری و علمی خود می کنند. در حقیقت یک نوع انتقال انرژی است. اگر دانشجویان اساتید خود را بی انگیزه و بی هدف در کسب علم ببینند؛ قطعاً روی آنها تاثیر می گذارد و آنها را هم بی انگیزه و بی هدف می کند" مربی ۷
شرکت کنندگان معتقد بودند که نحوه ارزیابی و ارزشیابی استاد یکی از عوامل مهم در شناخت توان علمی استاد است.

"بعضی از اساتید برای اینکه نقص علمی خود را بپوشانند، آزمون های سخت و غیر استاندارد از دانشجو می گیرند. نمره کسی که در طول ترم درس خوانده و کسی که به تفریح گذرانده یکی می شود" دانشجوی ۵
یکی از توانایی هایی که باید استادان داشته باشند و جزئی از هنر معلمی به حساب می آید این است که بتوانند با برگزاری آزمون مناسب و ارزیابی شایسته دانشجویان با کفایت را از بی کفایت جدا کنند. دانشجویان به این موضوع بسیار اهمیت می دهند که بدانند استاد برای تلاششان ارزش قائل است و بین آنها با کسانی که درس کمتری می خوانند، تفاوت قائل است" مربی ۴

شرکت کنندگان سبک و شیوه تدریس را یکی دیگر از ویژگی های استاد نمونه بیان کردند. در واقع اهمیت سبک تدریس و قدرت انتقال مطالب علمی به عنوان تنه اصلی ویژگی استاد نمونه ذکر گردید.

"به نظر من در اختیار قرار دادن علم به دانشجو بدین معنی نیست که بتواند سخنران مناسبی باشد؛ بلکه باید بتواند دانشجو را به سمتی سوق دهد که یادگیری های جدید را برای او فراهم کند" مربی ۸
یکی از مشکلاتی که دانشجویان در برخورد با دروس جدید با آن مواجه هستند سبک یادگیری آنهاست. بیشتر دانشجویان نمی دانند چطور بعضی از درس ها را یاد بگیرند. مثلاً بعضی از درس های که نیاز به سطح درک بالاتری دارند با درس هایی که فقط حفظ کردنی هستند. یکی از اساتید ما وقتی که درسی را به ما می آموزد؛ شیوه بیانش طوری است که

ظاهر یک استادو داره. جالبه که استادی که از نظر علمی و همه چی خوب اند از نظر وضع ظاهریشونم خوب اند" دانشجوی ۷

مشارکت کنندگان مطالعه حاضر، نظرات یکسانی در خصوص عزت و اعتماد به نفس داشتن استاد نمونه داشتند. آنها بر این باور بودند که ریشه عزت نفس در اساتید نمونه در خود شناسی و ارزشمندی وجود آنهاست. آنها اعتقاد داشتند عزت نفس بالا زمینه رشد و بالندگی یک استاد خوب را فراهم می سازد و زمینه بسیاری از حل مشکلات و پیشرفت اهداف آموزشی دارای بودن استاد از عزت نفس وی اعتماد به نفس بالاست.

"استادی که اعتماد به نفس بالایی دارد، مستقل عمل می کند و شجاعت اجرای شیوه های آموزشی جدید و متفاوت را دارد. مسؤولیت پذیر است و توانایی حل چالش های ایجاد شده را دارد. اعتماد به نفس برای استاد شرایطی را فراهم می کند تا ناکامی ها را تحمل کند و به سادگی تحت تاثیر شرایط عاطفی تخریب کننده قرار نگیرد" مربی ۵

"استاد نمونه باید خودشناسی داشته باشد. باید نقاط ضعف خودش را بشناسد و بتواند آنها را قوی کند. وقتی استادی را می بینیم که از اعتماد به نفس بالایی برخورداره؛ ما هم احساس قوی بودن می کنیم. توی کارآموزی ها کاملاً این را حس می کنیم. استادی که با اعتماد به نفس بالا توی بخش، کنار پزشک و بقیه پرستاران و بیماران حاضر می شه به ما هم احساس قدرت و توان می ده. همه استاد های ما اینطور نیستند و از اعتماد به نفس بالا برخوردار نیستند. اما اونایی که اعتماد به نفس بالاتری دارند، واقعاً عالی اند" دانشجوی ۱۲

جدول (۱): تم ها و طبقاتی که اعضای هیات علمی توصیف کرده بودند

تم	طبقات	واحد های معنایی
		تدریس مطالب به شکل قابل فهم برای دانشجویان
	تسلط علمی و قدرت انتقال	به روز بودن علم استاد نحوه ساماندهی و تنظیم دروس شیوایی بیان علاقه مندی به پژوهش
	علاقه مندی به تدریس	حضور به موقع در کلاس اجرای قوانین آموزشی داشتن طرح درس انتقاد پذیری
دانش پژوهی		عدم استفاده از تقویت کننده های منفی ایجاد زمینه مشارکت دانشجویان در کلاس
	تشویق و ایجاد انگیزه	ایجاد انگیزه در دانشجویان جهت تحصیلات تکمیلی
	سنجش و ارزیابی	آگاهی از روش های ارزیابی نوین ارزیابی دانشجویان براساس اهداف آموزشی هر درس

انگار بارها و بارها این درس به ما داده شد. به سادگی یاد می گیریم؛ اما بعضی دیگر از اساتید هزار بار هم که مطلبی را ارائه بدهند، نمی توانند در مغز دانشجو آن را وارد کنند. ما برای فهم دقیق تر بعضی از درس ها مجبور می شویم، سراغ بعضی اساتید دیگر برویم. یکی از استاد ها برای افزایش سطح یادگیری ما همیشه با بیان یک کیس^۱ بالینی شروع می کند و با نشان دادن عکس، فیلم و حتی شوخی مطلب را به طور عمقی به ما می آموزد" دانشجوی ۱۱

شخصیت فردی

زیر طبقات این مضمون، شامل مجموعه ای از ویژگی های خاص و ضروری یک استاد نمونه می باشد که همگی دلالت بر شأن انسانی و مرتبه معلمی است. این درون مایه از زیر طبقات خصوصیات فردی، اعتماد به نفس و پوشش ظاهری منشا گرفته است. خصوصیات فردی و شخصیتی استاد، شاخص بارزی از استاد نمونه از دید دانشجویان و مربیان بیان شد.

"در باور های ما شغل معلمی منزلت و شان والایی به انسان می دهد. در حقیقت، انسان ساز است و یک معلم و استاد نمونه باید ویژگی های بارزی از شخصیت و خصایص اخلاقی داشته باشد که در نظر دانشجو هم معلم اخلاق و منش انسانی باشد و هم معلم درس مورد نظر. احترام گذاشتن به شخصیت دانشجو به عنوان یک انسان و برخورد خوب و خوش اخلاقی، استادان را در نظر دانشجویهایشان بلند مرتبه می کند" مربی ۹

"بین همه استادهایی که تا امروز داشتیم یکی از اونها واقعاً استاد خوبی بود. ما عاشق این بودیم که روز کلاس ایشون برسه و سر کلاس اش حاضر شیم. اینقدر خوش اخلاق و درست بود. روز اولی که اومد کلاس به ما گفت دوستای من سلام... ما همه اولین باری بود که می دیدیم یکی از اساتید برای اولین بار با این روی خوب و خوش اخلاقی اومده کلاس. اصلاً می دونید خصوصیات فردی این استاد منحصر به فرد و به نظر من ایشون واقعاً یک استاد نمونه هستند" دانشجوی ۹

هم دانشجویان و هم مربیان وضع ظاهری و نحوه پوشش استادان را به عنوان معیار اولیه ویژگی های یک استاد نمونه تعریف کردند.

"استاد باید خوش پوش باشد. استادی که به وضع ظاهریش نمی رسه و شلخته و نامرتبه از نظر دانشجویها بی نظمه. اصلن باید نحوه پوشش استاد ها به شرایط شغلی و اجتماعیشون بخوره. استاد نمونه حتی باید در پوشش لباس هاشم نمونه باشد. نه که لباسای گرون بپوشه و ساعت فلان دستش باشه. نه. فقط باید متناسب با شرایط اجتماعیش باشه" مربی ۲

"یکی از اساتید ما هست هر هفته لباسشو عوض می کنه. خیلی تر و تمیزه و شیک. آدم کیف می کنه وقتی می بینتش. واقعاً

بیشترین دانشجویان شرکت کننده در مطالعه تجربه و تسلط مدرس بر روی درس را شاخص استاد مطلوب می دانستند (۱۲). همچنین در مطالعه گشمرد و همکاران (۱۳۹۰) نیز تسلط استاد در درس مورد تدریس، اولین رتبه ویژگی های استاد خوب را از دیدگاه دانشجویان و اساتید به خود اختصاص داد (۱).

همچنین نتایج مطالعه ریچاردسون و آرونل^۲ نیز که در سال ۲۰۰۶ انجام شد، اولین ویژگی استاد مطلوب را تسلط بر درس مورد تدریس دانست (۲۳). در مطالعه چراغی (۱۳۸۸)، یکی از میکروتئوری های منتج شده از مطالعه گراند تئوری بیان می کند که در بخش آموزش بالینی از آنجایی که رویکردهای فانکشنال نتیجه نهایی آموزش می باشند، ناکارآمدی مربیان بالینی به جهت نداشتن تخصص و مهارت های علمی و عملی و عدم درگیری مستقیم آنان در کار با بیمار موقعیتی را فراهم می کند تا دانش نظری حاصل از آموزه های دانشگاهی امکان استفاده در حوزه عملی را نداشته باشد (۲۴).

براساس نتایج مطالعه ای که توسط الهی و همکاران (۱۳۹۱)، در مورد چالش های آموزش اثر بخش از دیدگاه مدرسان پرستاری انجام شد، مشارکت کنندگان ضعف علمی و عملی مدرسان در کسب صلاحیت و حرفه ای شدن دانشجویان برای ورود به محیط بالین بسیار چالش برانگیز می دانستند و کاربردی نبودن آموخته های نظری در بالین را از موانع کسب توانمندی های بالینی دانشجویان می دانستند (۲۴). همچنین در مطالعات بارتونو همکاران^۳ (۲۵)، برادشو^۴ و همکاران (۲۶) و ملروس^۵ و همکاران (۲۷) نیز نتایج حاکی از آن است که تسلط مدرسین بر دانش و مهارت بالینی برای کسب صلاحیت حرفه ای ضروری است. این یافته ها در راستای نتایج پژوهش حاضر می باشد، این در حالی است که در مطالعه عابدینی و همکاران (۱۳۸۹) اولویت های معیارهای یک استاد خوب دانشگاهی از دیدگاه دانشجویان علوم پزشکی هرزگان متفاوت بود. این دانشجویان شیوایی بیان، خوشرویی و تسلط به موضوع تدریس را به ترتیب جزء اولویت های استاد خوب خود برشمرده بودند که این اولویت با نتایج پژوهش حاضر همخوانی نداشت (۱۹).

علاقتمندی به تدریس

علاقتمندی به تدریس از دیگر زیر طبقات درون مایه دانش پژوهی بود. براساس یافته های مطالعه ای کیفی که در سال ۲۰۱۰ در هونگ کنگ انجام شد، علاقتمندی به تدریس اولین عامل موثر در انگیزه دانشجویان برای یادگیری شناخته شد و ارتباط مستقیمی با انگیزه دانشجویان برای یادگیری داشت (۲۸). در مطالعه ای که توسط لارسون^۶ (۲۰۰۵) انجام شد،

جدول (۱): تم ها و طبقاتی که اعضای هیات علمی توصیف کرده بودند

تم	طبقات	واحد های معنایی
		استفاده بهینه از وقت کلاس
		استفاده از وسایل کمک آموزشی
	روش تدریس	استفاده مناسب از روشهای متفاوت تدریس
		انعطاف پذیری
		احترام به دانشجو
	خصوصیات فردی	صداقت و درستکاری
		خوشرویی
		برخورد با همکاران
شخصیت فردی	اعتماد به نفس	قاطعیت استاد در اجرای قوانین آموزشی
		برخورد مناسب در زمان وجود تضاد در گروه
		رعایت نظافت و پیراستگی
	پوشش ظاهری	انتخاب نوع پوشش در شان استاد
		آراستگی

بحث و نتیجه گیری

نتایج حاصل از این پژوهش منجر به شکل گیری دو درون مایه "دانش پژوهی" و "شخصیت فردی" به عنوان عناصر اصلی، برای استاد نمونه شد.

زیر طبقات مرتبط با درون مایه "دانش پژوهی" شامل تسلط علمی و قدرت انتقال، علاقتمندی به تدریس، سنجش و ارزیابی و روش تدریس می باشند.

تسلط علمی و قدرت انتقال

در مطالعه ای که بر رویکرد گراند تئوری توسط چراغی (۱۳۸۸) انجام شد، یکی از علل ایجاد سیکل معیوب در جنبه های روانشناختی انتقال دانش، عملکرد نامناسب الگوهای نقش در آموزش و بالین بوده است (۲۲).

این در حالی ست که گلاور و برونینگ^۱ بر این اعتقادند که استادان خوب همیشه برای فراگیران خود الگوی مناسبی برای اجرای نقش هستند، چگونگی همکاری جمعی و سودمند را به آنان آموزش می دهند و روش های تدریس خود را با آنان هماهنگ می کنند (۷).

براساس نتایج مطالعه ای مقطعی که در سال ۱۳۸۷ توسط قربانی و همکاران انجام شد، دیدگاه دانشجویان پرستاری در مورد استاد خوب دانشگاهی در ۴ حیطه دانش پژوهی، روش تدریس، شخصیت فردی و توانایی در ارتباط خلاصه گردید. در حیطه دانش پژوهی، ویژگی و تسلط استاد بر درس مورد تدریس در اولین اولویت و علاقتمندی به پژوهش در اولویت آخر قرار داشت (۱۱). همچنین در مطالعه نوابی و همکاران (۱۳۸۸) نیز

2. Arundell&Richardson

3. Barton et al

4. Bradshaw

5. Melrose

6. Larson

1. Glaver & Brouning

می باشد. این یافته با نتایج حاصل از پژوهش گشمرد و همکاران همخوانی نداشت و در مطالعه گشمرد و همکاران اساتید و دانشجویان کمترین امتیاز را به استفاده مناسب از تجهیزات آموزشی اختصاص داده بودند (۱).

دومین درون مایه اصلی حاصل از این پژوهش "شخصیت فردی" بود. مشارکت کنندگان در این مطالعه اذعان داشتند که خصوصیات فردی، اعتماد به نفس و پوشش ظاهری مناسب از مشخصه های استاد خوب می باشند.

خصوصیات فردی

در مطالعه ای که توسط کیکاوا^۵ در سال ۲۰۱۳ در ژاپن انجام شد، دیدگاه دانشجویان تخصص پزشکی در مورد استاد بالینی خوب ارزیابی شد. بر اساس یافته های این مطالعه، کیفیت آموزش به محتوا، فرآیند آموزش و همچنین ویژگی های معلم و دانشجو بستگی داشت. همچنین دانشجویان ویژگی های استاد خوب را علاوه بر داشتن دانش مرتبط با موضوع، تجربه بالینی و داشتن شور و اشتیاق در تدریس ذکر کردند (۱۸) که این یافته ها با نتایج پژوهش حاضر همخوانی داشت. آنچه مهم است سابقه تدریس نیست که نقش کلیدی در فرآیند یاددهی و یادگیری ایفا می کند؛ بلکه چگونگی ارائه محتوای درسی در کلاس که منبعث از تسلط علمی، شیوایی بیان و نحوه سازماندهی است که نقش کلیدی دارد (۱۱). اوشی و همکاران^۶ بیان کردند، مربیان مهمترین ویژگی یک استاد خوب الگو و سرمشق بودن برای دانشجویان است (۳۶). از آنجا که استاد با روح و روان و احساسات فراگیران سروکار دارد، چنانچه به درستی عمل نکند، زبان های جبران ناپذیری به جای خواهد گذاشت (۴). از طرفی دیگر، استاد باید لباسی بر تن کند که وقار و متانت او را حفظ کند و به لباس فاخر و گران بها اهمیت ندهد (۳۷).

اعتماد به نفس

به اعتقاد مشارکت کنندگان در این مطالعه، اعتماد به نفس استاد از ویژگی های مطلوب استاد است و زمانی که استاد دارای اعتماد به نفس بالایی باشد، اعتماد به نفس دانشجویان نیز افزایش پیدا می یابد. این یافته با نتایج حاصل از مطالعه وکیلی و همکاران (۱۳۸۹) همخوانی داشت. حیطه خصوصیات فردی، اعتماد به نفس استاد از دیدگاه دانشجویان دارای اهمیت بود و در ارزشیابی وی تاثیر داشت (۳۸). همچنین در مطالعه ملکشاهی و همکاران نیز دانشجویان اذعان داشتند که در بخش ویژگی های فردی، اعتماد به نفس استاد به عنوان اولویتی خیلی مهم برای معیار برای ارزشیابی وی می باشد (۳۹). اعتقاد بر این است که دانشجویان به راحتی بود و نبود اعتماد به نفس را در

دانش آموزان معلمانی را موثر می دانستند که خصوصیات همچون شور و اشتیاق برای تدریس و کمک به یادگیری دانش آموزان داشته باشند (۲۹). همچنین لاتف و تامپسون^۱ و لوکابی و لاگن^۲ نیز در پژوهش خود شور و اشتیاق برای تدریس و علاقه به تدریس را از ویژگی های استاد خوب برشمردند (۳۰، ۳۱). این یافته ها با نتایج پژوهش حاضر همخوانی داشت. همچنین در مطالعات قربانی و همکاران (۱۱) و هرنیدی زاده و همکاران (۳۲) نیز علاقمندی به تدریس جزء خصوصیات اخلاقی یک استاد خوب برشمردند که با نتایج پژوهش حاضر همخوانی دارد.

سنجش و ارزیابی

از دیگر زیر طبقات درون مایه دانش پژوهی که در این مطالعه پدیدار شد، سنجش و ارزیابی بود. ارزیابی جزء جدایی ناپذیر آموزش در علوم پزشکی است (۳۳). براساس نتایج حاصل از مطالعه ای که توسط الهی و همکاران انجام شد، روش نامطلوب ارزشیابی از مسائل مهم و چالش برانگیز بود. وقتی فرآیند ارزشیابی اصولی و دقیق نباشد؛ تعیین میزان اثربخشی آموزش نیز نامعلوم است (۹). ارزشیابی شیوه تدریس اساتید فرآیندی است که هدف آن بهبود کیفیت تدریس و افزایش ارتقای آموزش است (۱۲).

روش تدریس

روش تدریس از دیگر طبقات پدیدار شده درون مایه دانش پژوهی بود. در مطالعه چراغی (۱۳۸۸)، عدم کاربرد رویکردهای نوگرا از قبیل استفاده از فرآیند پرستاری و کار موردی فرآیند انتقال دانش و استفاده از آن در حوزه عملی را با نارسایی همراه ساخته است این در حالی است که استفاده از شیوه های آموزشی کارآمد نوگرا توسط مربیان متخصص و کارآمد از نظر علمی و عملی با تسهیل فضای یادگیری، تقویت ارتباط بین مربی و دانشجو و پرستار و پزشک همراه می باشد (۲۲). این یافته با عقاید شرکت کنندگان در مطالعه حاضر همخوانی دارد.

در مطالعه ای که توسط نوبی و همکاران در خصوص شاخص های استاد مطلوب از دیدگاه دانشجویان علوم پزشکی انجام شد، استفاده از وسایل کمک آموزشی با شیوه و در زمان مناسب به عنوان یک ویژگی استاد مطلوب شناخته شد (۱۲). همچنین در مطالعه جوادیان^۳ (۳۴) و مشیری^۴ (۳۵) نیز یافته های مشابهی حاصل گردید. این نتایج با یافته های پژوهش حاضر همخوانی داشت و مشارکت کنندگان در پژوهش حاضر نیز اذعان داشتند که استفاده از وسایل کمک آموزشی و استفاده مناسب از روشهای متفاوت تدریس جزء ویژگی های استاد مطلوب

1. Luft & Thompson
2. Lockaby & Vaughn
3. Javadian
4. Moshiri

که این مفاهیم در مطالعه وکیلی و همکاران سنجیده نشده است و می تواند توجیه کننده این اختلاف باشد. انتقال دانشجویان از محیط آموزشی به محیط بالینی جهت ارائه خدمات مطلوب، مستلزم انتقال دانش و مهارت توسط اساتید مجرب می باشد و همین امر نیاز به پژوهش بیشتر جهت تعیین ملاک های معلم خوب را می طلبد(۱۷). ملاک های استاد مطلوب در مطالعات کمی و کیفی از دیدگاه دانشجویان و اساتید مشخص شده است. به نظر می رسد مواردی از قبیل: تسلط علمی و علامندی به تدریس و قدرت بیان اساتید در زمان جذب و مصاحبه باید در اولویت باشد و سایر ملاک ها با برگزاری کارگاه های حین خدمت اساتید قابل ارتقای می باشد. پیشنهاد می شود چک لیستی که در برگزیده اهم نکات مورد استفاده جهت ارزیابی اساتید می باشد، تهیه شود و جهت ارتقای کیفیت آموزش در اختیار اساتید قرار داده شود.

تشکر و قدردانی

از کلیه مربیان و دانشجویان مشارکت کنندگان در مطالعه تشکر می شود.

استاد تشخیص می دهند و این امر می تواند بر فرآیند تدریس و یادگیری تاثیر داشته باشد(۴۰).

پوشش ظاهری مناسب

از دیگر ویژگی های استاد خوب از نظر مشارکت کنندگان در این مطالعه پوشش ظاهری مناسب استاد بود. دانشجویان اذعان داشتند که پوشش ظاهری استاد نمادی از انضباط وی می باشد و در صورتی که استادی پوشش ظاهری مناسبی داشته باشد؛ برای دانشجو یادگیری بهتری به همراه خواهد داشت و دانشجو با عشق و علاقه بیشتری در کلاس وی حاضر خواهد شد که با یافته های دیگران مشابه است(۴۱-۴۳). اما شرکت کنندگان در مطالعه وکیلی و همکاران امتیاز کمتری را به ظاهر آراسته استاد جهت ارزیابی وی اختصاص دادند(۳۸)، و شرکت کنندگان در مطالعه هرندی و همکاران نیز ویژگی های شخصی استاد را با کمترین اهمیت مورد توجه قرار دادند که با نتایج پژوهش حاضر همخوانی نداشت. البته پوشش ظاهری استاد از نظر مشارکت کنندگان در مطالعه حاضر شامل سه بخش آراستگی، انتخاب نوع پوشش در شأن استاد و رعایت نظافت و پیراستگی می باشد

References

- Gashmard R, Moaetamed N, Vahedparast H. Faculty Members' and Students' Viewpoints on Characteristics of a Good University Teacher in Boushehr University of Medical Sciences. Iranian Journal of Medical Education. 2011;11(1):48-57. [Persian]
- Ai I. Survey of the parent' view of the students and teachers in the 3rd grade at Guidance school around the features of a good teacher in the governmental and non-governmental school in Shiraz. Shiraz: Allame Tabatabaei University; 1994.
- Habibzade K, Alikhani K. Review some of the masters level clinical features main parts of Qazvin University Hospital and Comparison with characteristics of Islam in the Master of 2000-2001 interns. University of Shahid Babaei; 2001. [Persian]
- Mazloomi Mahmood Abad SS, Rahaei Z, Ehrampoush MH, Soltani T. The characteristics of an expert faculty member based on view points of medical students – Yazd, Iran - 2008. Journal of Hormozgan Medical Science. 2010;14(3):224-33. [Persian]
- Bazargan A. Suitable Approach of Internal Appraisal for Continuous Improvement of Educational Department Quality in Medical Science Universities. Journal of Cultural and Psychology Sciences. 2007;5(2):26-33.
- Ekrahi M, Anvar M, Sahmodini MA, Moshki Baf MH, Khademi S. Survey of the features of a good teacher on the basis of the teachers' view in Fasa college of medical sciences. Steps of developments in medical education Journal(Kerman

- university of medical sciences); 2 (Suppl The 8th of National Meeting in Medical Education). 2006: 96-7. [Persian]
7. Haji-Aghajani S. Comparison and Survey of teachers and students' views about the items of a good teacher. *Teb-Va-Tazkieh*. 2001;41(5):47- 51. [Persian]
 8. Asgari F, Mahjoob Moadab H. Comparing characteristics of an effective teaching from teachers' and students point of view, Guilan university of medical sciences. *Journal of Medical Education Development Center of Kerman University of Medical Sciences*. 2010;7(3):26-33. [Persian]
 9. Ghadami A, Salehi B, Sajadi SH, Najji H. Students' Points of View Regarding Effective Factors in Establishing Communication between Students and Faculty Members. *Iranian Journal of Medical Education*. 2007;7(3):149-53.
 10. Azer SA. The qualities of a good teacher: how can they be acquired and sustained? *journal of The Royal Society of Medicine*. 2005;98:67-9.
 11. Ghorbani R, Haji-Aghajani S, Heidarifar M, Andade F, Shams-Abadi M. Viewpoints of nursing and para-medical students about the features of a good university lecturer. *Journal of Semnan University of Medical Sciences*. 2009;10(2):77-83. [Persian]
 12. Navabi N, Jahanian I, Haji Ahmadi M, Parvaneh M. Criteria for a desirable teacher from the view of point of students of babol university of medical science. *Journal of babol university of medical science*. 2010;12 (suppl 1):1-13. [Persian]
 13. Mazloomi SS, Ehram Poosh MH, Kalantar SM, Karimi H, Harrazi MA. Student perceptions of the qualities of an ideal teacher. *Journal of Shahid Sadoughi University of Medical Sciences and Health Services*. 2000;2:104-8. [Persian]
 14. Hamilton JD. International standards of medical education: a global responsibility. *Med Teacher*. 2000;22:555-9.
 15. Purcell N, Lloyd-Jones G. Standards for medical educators. *Med Ed*. 2003;37:149-54.
 16. Whitcombe ME. Medical education research. *Acad Med*. 2004;79:907.
 17. Sutkin G, Wagner E, Harris I, Schiffer R. What makes a good clinical teacher in medicine? A review of the literature. *Acad Med*. 2008;83(5):452-66.
 18. Kikukawa M, Nabeta H, Ono M, Emura S, Oda Y, Koizumi S, et al. The characteristics of a good clinical teacher as perceived by resident physicians in Japan: a qualitative study. *BMC medical education*. 2013;13(1):100-5.
 19. Abedini S, Kamalzadeh H, Abedini S, Aghamolaei T. Perspectives of medical students regarding criteria for a good university professor, Bandar Abbas, Iran. *Journal of Hormozgan Medical Science*. 2010;14(3):241-5. [Persian]
 20. Morse MJ, Field AP. *Qualitative research methods for health professionals*. Thousand Oaks: CA, USA; 1995.
 21. Sandelowski M. Whatever happened to qualitative description. *Res Nurs Health*. 2000;3(19):114-23.

22. Cheraghi MA. Theorize On Theoretical Knowledge Transfer Into Practice In Nursing: A Grounded Theory Approach. *Nasim-Danesh* 2009;17(1,2):24-34.
23. Richardson AG, Arundell A. Characteristics Of The effective Teacher As Perceived By Pupils And Teachers: A Caribbean case Study. *Eric Document Reproduction, Service*. 2006;4:100.
24. Elahi N, Alhani F, Ahmadi F. Iranian Nursing Instructors' Perceived Experiences Of Challenges Of Effective Education: A Qualitative Content Analysis. *Journal Of Qualitative Research In Health Sciences*. 2012;1(3):229-39. [Persian]
25. Barton Aj, Armstrong G, Preheim G, Gelmon SB, Andrus LC. A National Delphi To Determine Developmental Progression Of Quality And Safety Competencies In Nursing Education. *Nurs Outlook*. 2009;57(6):313-22.
26. Bradshaw A. Defining 'Competency' In Nursing: An Analytical Review. *J Clin Nurs* 1998;7(2):103-11.
27. Melrose S, Miller J, Gordon K, Janzen KJ. Becoming Socialized Into A New Professional Role: Lpn To Bn Student Nurses' Experiences With Legitimation. *Nurs Res Pract* 2012;34(6):78-81.
28. Ember D, Ho A, Hong C. Characterising A Teaching And Learning Environment Capable Of Motivating Student Learning. *Learning Environments Research*. 2010;13(1):43-57.
29. Larson C. Teaching Effectiveness: A Principal's View. *The Agricultural Education Magazine*. 2005;65(3):12-3.
30. Lockaby J, Vaughn P. Teaching Values In Agricultural Education. *Journal Of Agricultural Education*. 1999;40(1):74-81.
31. Luft VD, Thompson GW. Factoring Contributing To The Effectiveness Of Agricultural Education Teachers: What Students Say? *The Agricultural Education Magazine*. 1995;68(3):23-4.
32. Harandi Zadeh E, Naeimi A, Pezeshki Rad G, Namdar R. Analysis of Good Faculty Characteristics from Students' Perspective at College of Agriculture: Tarbiat Modares University Case. *journal of Research and Planning in Higher Education*. 2011;16(4):41-55. [Persian]
33. Schiekirka S, Reinhardt D, Heim S, Fabry G, Pukrop T, Anders S. Student Perceptions Of Evaluation In Undergraduate Medical Education: A Qualitative Study From One Medical School. *Bmc Medical Education*. 2012;12(1):45-60.
34. Javadian Y, Miri SM, Alizadeh Navaei R, Karimi P. Evaluation Of Theory Teaching Form Student' Points Of View In Babol Medical University. *J Babol Univ Med Sci* 2004;15(7):56-61. [Persian]
35. Moshiry Z, Baghaee R, Ehtesami AR. A Survey On Characteristic Of A Good Teacher From Students Viewpoint In Urmieh University Of Medical Sciences. 10th National Congress On Medical Education In Shiraz University; Shiraz2010. p. 71.
36. O'Shea HS, Parsons MK. Clinical instruction: effective/and ineffective teacher behaviors. *Nurs outlook*. 1979;27(6):411-5.

37. Yousefi R, Emdadi S. Attitude of students about the individual characteristics and professors teaching techniques in Hamadan University of Medical Sciences. *Strides in Development of Medical Education*. 2007;2:179-83. [Persian]
38. Vakili A, Hajaghajani S, Rashidy-Pour A, Ghorbani R. An Investigation Of Factors Influencing Student Evaluation Of Teacher Performance: A Comprehensive Study In Semnan University Of Medical Sciences. *Koomesh*. 2010;12(2):93-103. [Persian]
39. Malekshahi F, Shakhiyan A, Tarrahi M. Attitude Of Students Of Lorestan Medical Science University Towards Priorities In Teachers Assessment 2008. *Iranian Journal Of Nursing Research*. 2011;5(19):16-24. [Persian]
40. Hossini Sm, Sarchami R. Attitude of Students Of Qazvin Medical University Towards Priorities In Teachers Assessment. *The Journal of Qazvin University Of Medical Sciences & Health Services*. 2002;22:33-7.
41. Bennett PN, Iverson MJ, Rohs FR, Langone CL, Edwards C. Job Satisfaction of Agriculture Teachers in Georgia and Selected Variables Indicating Their Risk of Leaving the Teaching Profession. *Journal of Agricultural Education*. 2004;28(45):1-2.
42. Dadkhah B, Mohamadi M, Mozafari N. The Characteristics Of A Good Teacher From Students Viewpoints In Ardabil University Of Medical Sciences. *Journal of Nurse Ardabil University Of Medical Sciences*. 2009;11:44-8. [Persian]
43. Mobarki A, Klodi A. The Characteristics Of A Good Teacher From Students Viewpoints In Yasoj University Of Medical Sciences. *Dena Journal*. 2007;2:55-9. [Persian]